

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobó se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede opoldne.

Štev. 5.

V Mariboru, dne 29. januarja 1903.

Tečaj XXXVII.

Slovenska avtonomija.

Za vse Slovence je avtonomija neizogibno potrebna. Ves slovenski narod živi razcepljen v 6 različnih pokrajinah. Slovenci so na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, Goriškem, v Trstu in v Istri.

Slovenski narod, kateri ni velik, je torej prisiljen ločeno od svojih rojakov vedno le v malem številu si iskati pravice. To je za njega jako težka, da, moramo reči, pretežka naloga. In mora li res pri tem ostati? Mi rečemo, da nikakor ni treba, da pri tem ostane. Če bi res slovenski narod uvidel, da mu je to na velikansko škodo, bi tudi hotel, da se to enkrat za vselej spremeni in ta volja bi morala biti trda in neomahljiva. Ali nam je pri tem še treba kakih pomislekov?

Vsi Slovenci, kar nas je sploh, moramo zahtevati, da bodemo skupno v eni deželi, saj govorimo en jezik ter se med seboj tudi bolj razumemo kakor s tujci. Slovenci bi poslali svoje poslance v deželni zbor, kjer bi se shajali naši najboljši slovenski možje in se bi posvetovali o naših slovenskih stvareh. Nemcem privoščimo njihove deželne zборе, sami pa hočemo tudi svoj deželni zbor, ker zakaj ne bi bila povsod pravica?

Ves pošten svet se poteguje dandanes za pravico in sicer jo zahteva tem marljivejše in gorečnejše, čim poštenjši je.

Ali se naj damo mi Slovenci sramotiti, to bi bilo grdo od nas. Kdor se ne upa pravice zahtevati, je tudi ni vreden.

Če bi mi sami o sebi odločevali v šolskih, upravnih in vseh drugih stvareh, bi si gotovo vse drugače pripravljali in vse boljše uravnali, kakor je to sedaj. Slovenci bi imeli na ta način mnogo boljše življenje in krivic bi se lahko popolnoma ubranili. Sedaj pa, ko nas vidijo naši sovražniki v tako majhnem številu proti sebi, postajajo vedno predrznejši ter nas tlačijo in tlačijo. Če bi bili ločeni, bi pa eden za drugega le toliko skrbeli, kakor bi bilo ravno potrebno, in gotovo bi se tudi videli mnogo rajše.

Slovenci, Nemci in Lahi bi torej imeli boljše, in vlada bi imela boljše. Mi bi sami za sebe mnogo več skrbeli in vladi bi tako odpadla velika skrb. S tem se torej stori samo jako dobro delo. Dobro bi bilo delo, ker je na pravični podlagi. Več ne zahtevamo ali to pa zahtevamo in sicer z vso odločnostjo. Kdor namreč pri pravičnih stvareh ni odločen, ta je potuhnjeneč!

Koga smo mi Slovenci odločili, da zastopa naše slovenske zahteve? Kakor vsi znamo, so to naši poslanci. Ker mi Slovenci nismo narod, kateri se samo hipoma zavzema za stvar, potem bi pa za njo ne hotel več skrbeti, zato bi radi od svojih poslancev imeli, da se žrtvujejo za to potrebno stvar. In če bi vsi slovenski kmetje in vsi slovenski meščani v svojih javnih zastopih, kakor na primer v občinskih zastopih in povsod drugod glasno in odločno svoje poslance podpirali, bi ti naravnost morali odločno ter neustrašeno in vstrajno to našo zahtevo proti vladi zastopati.

Slovensko uradovanje.

Od Sv. Marjete p. Ptuj.

Kot sosedi dežele hrvatske imamo pogostoma s hrvatskimi uradi opraviti. Pa v katerikoli urad prideš, povsodi se uraduje le v hrvatskem jeziku, ne v nemškem, pa tudi ne v madžarskem! Za vsakega se uraduje hrvatski, bodisi kmet ali gospod, domačin ali tujec. Nobenemu uradniku pa ne pride na pamet, da bi kedaj za Hrvata napravil zapisnik madžarski ali nemški, ampak le v tistem jeziku, katerega stranka govori, t. j. v hrvatskem. Od hrvatske meje pa do uradov v Ptuj ni dve uri hoda, in vendar kak razloček! Tu je že vse nemško, akoravno je velika večina prebivalstva slovenska. Če prideš v urad, govori svoj materni jezik. Podaj tožbo ali prošnjo, vse bode se zapisalo nemški. Poslušaj zapuščinske ali sporne razprave, zapisuje se s Slovenci edino le nemški, ako ni navzoč slovenski odvetnik, kateri odločno tirja slovensko protokoliranje. Večkrat uradnik pri c. kr. okrajnem sodišču in okrajnem glavarstvu stranko koj izprašuje, če zna nemški. Če stranka le namigne, da razume nekoliko nemški, govori tudi uradnik sam le nemški! Hrvatskemu kmetu, hrvatskemu gospodu bi tega hrvatski uradnik ne smel storiti! Hrvat vsakega stanu svoj jezik toliko ljubi in spoštuje, da mu da povsodi prednost, tudi v uradu! Hrvati so si vsvesti, da je uradnik zaradi ljudstva tu, da ljudstvo uradnike plačuje, da mora uradnik jezik ljudstva znati in se tega jezika posluževati! Kedaj pa bomo mi Slovenci do tega spoznanja prišli?

Listek.

Spodnji in Gornji.

Povest iz kmečkega življenja — Prevel I. Vuk.

I.

Velika vas Plešnice na Moravskem je bila ob času, ko se godi naša povest, razdeljena v dva dela. Delil jo je precej širok potok, čez katerega je vodila napol strohnela, ozka, lesena brv. Davno že bi lahko postavili novo brv, ali prebivalci se niso mogli nikdar zjediniti. Prebivalci zgornjega dela vasi, kratko »Gornji« imenovani, so hoteli imeti most ali brv na drugem mestu, kakor »Spodnji«. Ta mala razprtija je bila povod dolgotrajnemu sovraštvu med vaščani.

Prepirali so se starci v občinskem zboru, prepirala se je mladina. Potok je delal mejo med sovražnima vojskama in ne prerediti se je slišalo o krvavem pretepu fantov gornjega in spodnjega dela vasi, posebno pri cerkvenem shodu.

»Spodnji«, v katerih lasti je ležala tudi cerkev, so se držali, kot bi imeli prednost pred »Gornjimi«; in zato so ti morali tudi poskušati njih gospodarstvo, ko so morali hoditi k »Spodnjim« v cerkev in šolo.

Celo med otroci se je vgnezdilo sovraštvo

in boj. In akoravno je bil začetek »Spodnjih«, bili so vendar vsega krivi »Gornji«, zakaj so pa ravno »Gornji«?

Župnik in učitelj sta se zastoj trudila, ustaviti to medsebojno sovraštvo. Njih dobrohotne besede našle so le gluha ušesa, dvomljivo gibanje z ramami, da celo zoperstavljane in ugovor. En župnik si je celo poiskal drugo župnijo. Akoravno je bil priljubljen pri vaščanih, vendar jih ta zguba ni zmodrila. »So pač trdoglavneži!« tožil je njegov naslednik.

Med njimi je sovraštvo že tako priklopelo, da »Spodnji« fantje niso trpeli, da bi »Gornji« občevali z njimi; niso smeli nikogar obiskati ali povasovati pri »Spodnjih« in v občinsko gostilno, ki je stala zraven cerkve, niso smeli zahajati.

Leopold Marven, navadno »Razbijač« imenovan, je bil vodja »Spodnjih«. Njegovi zvesti pomočniki so bili »kruljev Vinc«, tako imenovan, ker je nekoliko šepal, in »rudeči Hanza«, zato, ker je imel rudeče lase. Ti trije bili so pri vsakem pretepu zraven, ter podžigali drugim pogum. »Gornji« pa tudi niso bile same nedolžne ovčice; povračali so jim, kjer se je dalo. Jednako z enakim — vendar so se samo branili, nikdar pa ne začeli.

Neprijetno za »Gornje« je bilo to, da je župan vasi stal na strani »Spodnjih«. Bil je

premožen kmet in umen vinogradnik, ki je v svoji kleti shranjeval polne sode zlahtne tekočine iz trtne krvi. Pri njem se je vse pogovorilo in napilo. Razven tega je imel tudi lepo hčerko, ki so jo navadno »lepa Marica« imenovali.

Marica Smrekar je bila v resnici prav lepa deklica in marsikateri mladenič je imel, kakor pravijo »oko za njo«. No, ona se še ni odločila za nobenega — vendar je bilo obče znano, da drugega ne bo, kakor jednega »Spodnjih«.

Ali med tem se je dogodila dogodbica, ki je spravila vse po koncu in še povečala sovraštvo.

Bil je cerkven shod.

Popoldanšnji blagoslov je končan, mladeniči in dekleta se podajo na plesišče pod lipo, ki je stala pred občinsko hišo. Bilo je krasno vreme. Visoko, gladko obeljeno, na vrhu s cvetlicami in zastavami okrašeno »mlajevo drevo« je stalo tam. Na odru, iz desk zbitim, sedijo godci ter piskajo poskočne koračnice, brze polke in zibajoče valčke, da je kar gredo podplate. Dekleta so stala v polukrogu, druga zraven druge — te iz gornje vasi na desni, one iz spodnje vasi pa na levi. In tako tudi fantje.

»Gornjih« je bilo takrat toliko prišlo da je »Spodnjim« upadel pogum. Tudi je bi;

Mi se pritožujemo, da imamo po uradih v Ptujih same Nemce pri sodnji, glavarstvu, davkarstvu in pošti, da pa morajo naši sinovi, sinovi naših kmetov iti na Kranjsko ali celo med Nemce si kruha iskat! Zahtevajmo pri vseh uradih slovensko uradovanje, pa bomo imeli naše sinove doma! Tako bomo koristili sebi in njim. »Štajerc« pa, kateremu so nemški sodni uradniki ptujski tako na srce prirastli, pa naj gre z njim, z Ornikom in s Hekovim Janezom med Nemce, kamor jim drago! To pa še pripomnim. Če tirjaš slovensko uradovanje, so redki uradniki, ki bi brez obotavljanja ustregli. Ni se vstrašiti! Ostani trd, ne daj se spregovoriti! Postava in prisega uradnika vežeta, da mora za tebe Slovenca slovenski uradovati, kakor za Nemca nemški, Italijana pa laški! Spomni uradnika, ki se obotavlja na to in videl boš, da ne bode zastoj! Kjer pa to ne bi zadostovalo, pa se je treba pritožiti v časniku, še bolje pa je, če se pritožba napravi na ministrstvo. Slovenski poslanci, pa tudi slovenski odvetniki in notarji bodo gotovo drage volje tistim rojakom pomagali, ki se odločno potegujejo za pravice slovenskega jezika v uradu, za ravnopravnost slovenskega ljudstva. Eden za vse, vsi za enega!

Državni zbor.

Dunaj, 27. januarja 1903.

Sprava pokopana.

Naši čitatelji vedo, da že več mesecev sem trajajo razgovori med Čehi, Nemci in vlado, da bi se napravil mir na Češkem. Ne Nemci, ne Čehi niso bili zadovoljni s predlogi, katere je v ta namen podal ministrski predsednik dr. Körber. Ravno tako pa tudi Čehi niso bili zadovoljni s predlogi Nemcev, Nemci pa tudi ne s predlogi od strani Čehov. Ministrski predsednik je izjavil, da je vlada z vsem zadovoljna in da bo vsemu pritrnila, o čemur se zjedinijo Čehi in Nemci med seboj. Čehi so slednjič zahtevali, da se češkemu narodu mora zagotoviti popolna jezikovna enakopravnost po celem češkem kraljestvu. Sklicevali so se pri tem na svoje starodavne pravice, katere jim je potrdil cesar Ferdinand II. Dr. Körber je skušal vsled te izjave od strani Čehov še vedno obe stranki pomiriti. To pa se mu ni posrečilo; kajti Nemci so izjavili po dr. Eppingerju, da se vsled izjave Čehov s temi več pogajati ne morejo. Vsled tega so se stranke razšle in Mladočehi so začeli 21. jan. obstrukcijo.

Obstrukcija.

Izmed njihovih nujnih predlogov se je imenovanega dne začelo razpravljati o zahtevi dr. Dyka, da mora vlada lepše ravnati pri izterjavanju državnih posojil, kakor se je

Korenov Jurij pri njih, ki je bil malo kedaj med njimi, ko so se pretepali. Jurij je bil tudi jedini, ki je še užival pri »Spodnjih« nekoliko veljave, tako da so ga pustili pri miru, na vseh njegovih potih.

Ples se prične. Ker so plesali »Gornji« in »Spodnji« vsak zase, bi takrat ostal cerkveni shod brez tepeža, ako bi ne bil tisti, od katerega so si najmanje nadjali, dal povoda h groznemu tepežu.

Jurij je šel med odmorom k Marici in se začel z njo zaupljivo pogovarjati. Ona ni bila nič nevoljna radi tega — da celo vedno prijaznejša je postajala, in ko je godba zopet zasvirala, sta celo zaplesala.

Akoravno ni manjkalo ostrih pogledov in skrivnega šepetanja, vendar so ju pustili pri miru. Ko pa je Jurij po končanem plesu z Marico hodil sem in tja in drugič zaplesal z njo, minula je fante iz spodnje vasi potrpežljivost. Jeden od njih se je podal v gostilno, kjer je sedel župan med prijatelji, ter mu naznanil, kaj se zunaj dogaja.

(Dalje prihodnjč.)

to do zdaj godilo. Dr. Dyk je utemeljeval svoj predlog blizu 4 ure, pri čemur mu je pomagal še češki poslanec König. S tem so preprečili, da ni prišel na vrsto vladni predlog o dovolitvi vojaških novincev za l. 1903.

Sladkorna pogodba.

V četrtek, 22. januarja se je posvetoval sladkorni odsek o pogodbi, katero so sklenile skoro vse evropske države zastran takoimenovanih sladkornih nagrad. Poljski poslanec Kolischer je pripoznal, da je to Avstriji res na korist, da nam ne bo treba več plačevati na leto 18 milijonov kron za izvažanje sladkorja v inozemstvo. Na drugi strani pa ne moremo odobravati, da nam angleška vlada kar meni nič, tebi nič, zapoveduje, kako moramo sklepati svoje kupčijske pogodbe s tujimi državami. Od te sladkorne pogodbe bo namreč Angleška imela največjo korist. V imenu »Slovenske zveze« je zahteval v sladkornem odseku dr. Koudela, da se mora od teh 18 milijonov kron gotov znesek uporabiti v zmanjšanje sladkornega davka, da se potem zniža cena sladkorja. Dr. Lemisch je v imenu nemške ljudske stranke tudi zadovoljen s tem, če se davek na sladkor zniža. Če bi pa to ne bilo mogoče, predlaga, naj se deželam pomaga z državnim prispevkom ali naj občine dobijo od države primerno plačilo za to, ker morajo toliko poslov opravljati za državo. Toda finančni minister je pozneje izjavil, da mu ni ne eno ne drugo po volji, ker denarje potrebuje za druge reči. Sladkorni odsek še ni končal svoje razprave.

Vojaški novinci.

Vsak dan ima priti v razpravo vladni predlog, da se naj število vojaških novincev vsako leto pomnoži za 23 tisoč mož. To bo novo, jako hudo breme za naše ljudstvo in za davkoplačevalce. »Slovenska zveza« je imela radi tega v petek, dne 23. januarja sejo, v kateri se je izvolilo odposlanstvo treh udov, kateri so šli k ministru za deželno obrambo ter mu predlagali različne opravičene v državnem zboru že tolikokrat ponovljene pritožbe našega ljudstva zastran neznosnih vojaških bremen. Deželnoobrambovski minister je poslanstvo, obstoječe iz gospodov dr. Ploj, Vukovič in dr. Ferri, prijazno sprejel ter jim obljubil storiti, kar je v njegovih močeh. Ta postavni načrt bi imel priti v obravnavo pretečeni petek 23. januarja, ker so Mladočehi za zdaj popustili svojo obstrukcijo temu vojaškemu predlogu na ljubo. Toda radikalni Čehi Klofač, Choc in Zazvorka so zahtevali, da se začne obravnavati o njihovih nujnih predlogih, namreč o slabih razmerah na čeških visokih šolah v Pragi in Brnu itd. V petek torej se ni moglo obravnavati o tej vojaški postavi.

Sprememba pravnega reda v poslanski zbornici.

Da državni zbor ne more rešiti svojih važnih poslov, tega je kriv najbolj njegov pravični red. Po zdajšnjem pravnem redu je v stanu 20 poslancev popolnoma zabraniti vsako obravnavo v državnem zboru. Če podpiše 20 poslancev kakšen nujni predlog, se mora temu umakniti vse drugo. Zato je že stara želja tistih strank državnega zbora, katere hočejo res delati za blagor ljudstva, da se spremeni pravični ali poslovni red v zbornici. Zato ste dve stranki državnega zbora in sicer katoliško središče in krščansko socijalna stranka ob enem vložili nujni predlog, da se naj poslovni red zbornice spremeni. V imenu katoliškega središča je storil to dr. Fuchs, v imenu krščanskega socijalcev pa dr. Pattai. Toda z vso strastjo se je ustavljal temu tako potrebnemu predlogu pretečeni petek socijalni demokrat Pernersdorfer. Socijalnim demokratom so stali na strani radikalni Čehi, Rusini, radikalni Poljaki, nekateri Vsenemci, potem nemška ljudska in nemška napredna stranka. Za spremembo pravnega reda pa so glasovali Jugoslovani, Mladočehi, Poljaki, nemški katoliški poslanci in krščanski socijalci. Nekdanja

desnica je pri tem glasovanju pokazala, da še vedno skupaj drži. Ali se bo pa pravični red mogel že v kratkem času res spremeniti in tako pot napraviti za redno delo v državnem zboru, je drugo vprašanje. Socijalni demokratje so zagrozili, da hočejo to s silo zabraniti. Nujna obravnavo onega predloga za spremembo pravnega reda se je sprejela z dvetretjinsko večino glasov.

Politični ogled.

Slovanom neprijazna vlada. Dalmatinsko namestništvo je razveljavilo sklep deželnega zbora, naj se na učiteljsku v Borzo Erico poučuje starosrbsčina, na ljudskih šolah pa staroslovenski abecednik.

Deželni gospodarski svet v Istri je v italijanskih rokah in skoraj ni seje, da bi ne izlil malo svojega strupa na one gospodarske zadrage, ki imajo slovenske ali hrvatske odbore. Vsled tega zahtevajo sedaj istrski Slovani, da se za Hrvate in Slovence v Istri osnuje poseben gospodarski svet. Pravijo, da je njih potrpljenje pri kraju, ker mera krivic je polna.

Kardinalom bosta kmalu imenovana papežev poslanik na Dunaju Taliani in v Madridu Ainti. Na Talianijevo mesto bi baje potem prišel Granito de Belmonte, sedaj poslanik na Belgijskem.

Srbska kraljeva dvojica na grobu Milana. Dne 11. februarja prideta kralj in kraljica srbska v Krušedol na grob pokojnega razkralja Milana. V Zemunu jo pozdravita ban hrvatski grof Khuen Hedervary in korni poveljnik feldcajmojster Klobus. Na kolodvor v Zemun pridejo tudi načelniki oblasti, častniki in častna stotnija. Slično bo v Karlovcu, odkjer se kraljeva dvojica z vozom odpelje do samostana v Krušedolu, kjer je shranjeno truplo pokojnega Milana. V samostanu bosta kralj in kraljica gosta našega cesarja. Temu potovanju se pripisuje tudi politična važnost v toliko, ker menijo, da se v istem izražajo posledice sporazumljenju naše države z Rusijo.

Turški sultan v stiski. Glasom naj-novejših poročil iz Carigrada se nahaja turški sultan v precejšnji stiski. Na eni strani zahtevajo od njega temeljitih preosnov za Makedonijo, na drugi mu pa primanjkuje odločnosti drobiža, da bi izvel vse, kar se zahteva od njega. Tuje države ga vznemirjajo v enomer, a tudi Seih-ül-Islam mu ne da miru. Nedavno je imel ta v državnem svetu vpričo sultana nekako tak-le nagovor: »Kaj naj neki pričakujemo od države, v kateri so prazne džamije, a polne pivnice. Turške žene hodijo na prostem z nezastrtim obrazom, otroke nam vzgajajo nemške in francoske, po največ iz domovine pregnane odgojiteljice, naši častniki in uradniki pa popivajo doma in celo v uradu. Alah je obrnil svoj obraz od nas in od tu do popolnega propada naše domovine je le en korak.« Te besede so na vse napravile zelo uničevalen utis. Njih prva posledica je stroga prepoved pijančevanja. Vsak uradnik, kdor pije v javnem prostoru, izgubi službo. Vsled tega se doma tembolj pije. V svoji veliki stiski se je sultan brzojavno obrnil do kneza Ferdinanda in ga prosil, naj ga ne zapusti. »Skušajva«, pravi sultan, »odvrniti nesrečo, ki preti od skupnih sovražnikov Turčiji in Bolgariji.«

Ustaja v Maroku še ni ponehala. Ustaške čete, na čelu jim njihov izvoljenec za prestol, približujejo se glavnemu mestu Fezu. Sultan je poslal trideset glav ustašev v Maroko ter jih dal v svarilo obesiti nad mestnimi vrati.

Svedski-norveški kralj Oskar se je vsled starosti odpovedal vladi ter jo prepustil svojemu prestolonasledniku. Ta vest prihaja jako nepričakovano.